

HARE KRİŞNA HAREKETİ

Doç.Dr. Ali İhsan YİTİK

THE HARE KRISHNA MOVEMENT

*This movement began in the USA with the arrival of Abhay Charan De, also known as His Divine Grace A.C.Bhaktivedanta Swami Prabhupada, in 1965. He offered to his followers a personality connected to Krishna, one of the most widely revered of Hindu divinities, through a chain of disciplic succession. He taught devotion to Krishna and translated the Bhagavad-gita under the title **The Bhagavad-gita as It is, Srimad-Bhagavatam, Sri Isopanişad** and some of other hindu scriptures in English.*

*Devotees are required to try to obtain Krishna Conciousness through **bhakti**, or loving service to the deity Krishna. The following eight acts are meant to bring about the proper feeling of humility and self-surrender to **bhakti**:*

1. *Recognizing Krishna as one's only refuge.*
2. *Service to a spiritual master (**guru**).*
3. *Reading and listening to the **Bhagavad-gita** and the **Srinad-Bhagavatam**.*
4. ***Sankirtana**, singing the names and praises of Krishna.*
5. *Thinking constantly of the name, form and pastimes of Krishna.*
6. *Serving the feet of the deities, seeing, touching, and worshipping the deities.*
7. *Performing rites and ceremonies learned from the guru, such as putting **vaisnava** signs on one's body, taking the remains of an offering to the deity as **prasada** (foods), drinking the water used to wash the deity and so on.*
8. *Prostrating before the deity forms and the spiritual master.*

*In addition to these aspects of **bhakti**, devoteess entering a **Hare Krishna** temple are to turn over all their worldly possesions to the temple*

and follow these necessary rules: no gambling, no intoxicants, no illicit sex and no eating of meat, fish or eggs.

*The International Society for Krishna Consciousness (ISKCON) now is a worldwide organization, and maintains financial stability through a variety of techniques. In addition to requiring the surrender of worldly possessions, including money and bank accounts, the movement teaches devotees to beg for money or donations for copies of **Back to Godhead: The Magazine of the Hare Krishna Movement**. Another important economic activity of ISKCON is spiritual incense manufacturing and selling throughout of the world.*

Giriş

Hari, Hint kutsal literatüründe çoğunlukla Tanrı Vişnu için kullanılmakla birlikte, diğer ilâhlar için de isim veya sıfat olarak kullanılan bir terimdir.¹ Sözlük anlamı itibariyle "Rab" veya "Efendi" anlamına gelir. **Hare** ise, Sanskrit dilinde Hari'nin nida (vocative) biçimidir ve "Ey Rab! veya Ey Efendi!" demektir. **Krişna** ise, Tanrı Vişnu'nun sekizinci *avatarasının*² adıdır, bilhassa Hindistan'ın Bengal, Orissa ve Uttar Pradeş gibi kuzey-doğu bölgelerinde yaşayan, Vaishnava geleneğine mensup Hindûların büyük önem verdikleri bir *avatar*dır. Çünkü o, Tanrının seven ve insanlara iyilik yapan yüzünü temsil eder.³ Dolayısıyla **Hare Krişna**, sözlük anlamı itibariyle "Ey Rab Krişna!" veya "Ey Yüce Krişna!" şeklinde tercüme edilebilecek bir yakarış ifadesidir. Aynı zamanda o, 1966 yılında **Abhay Charan De** tarafından New York'ta kurulan ve günümüzde dünyanın dört bir yanında milyonlarca taraftarı bulunan **Uluslararası Krişna Bilinci Derneği**'nin (ISKCON) yaygın adıdır. Bu derneğin **Hare Krişna** olarak tanınmasının nedeni ise, mensuplarının "*Hare Krişna, Hare Krişna, Krişna Krişna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare*"

¹ John Dowson, *A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion*, New Delhi, 1987, s.117

² *Avatara*; Sözlükte "inme, iniş" anlamındaki bu kavram, Tanrı Vişnu'nun kendine bağlı insanlara yardımcı olmak amacıyla değişik varlık formlarında yeryüzüne inmesini ifade eder. Puranalara göre Tanrının on/oniki avatarası vardır. Bunlar arasında en popüler olanları Krişna ve Rama avataralarıdır. Ayrıca Kalki adını taşıyan avatara da henüz yeryüzüne inmemiştir. Geniş bilgi için bkz. W.J.Wilkins, *Hindu Mythology*, New Delhi, 1986, ss.134-248

³ W.J.Wilkins, *a.g.e.*, ss. 197-220

mantrasını⁴ sürekli olarak mabetlerinde ve sokaklarda büyük bir coşku içerisinde topluca söylemeleridir.

Hare Krişna hareketi, temelde Hint düşüncesindeki Vaishnava akımı içinde yer alan ve Sankaraçarya tarafından ortaya konan Advaita düşüncesinin soyut Tanrı anlayışına tepki olarak ortaya çıkan dinî bir akımdır. Ülkemizde henüz yaygın ve tanınmış bir dinî hareket değildir. Bu nedenle pek çoğumuz, belki bugüne kadar onun adını bile duymamışızdır. Bir şekilde onun adını duymuş olanlarımız da hareket hakkında ayrıntılı bilgiye sahip değildir. Bu durumun en önemli muhtemel nedeni, Türkçemizde konuyla ilgili makale veya kitapların bulunmayışdır.

Öte yandan ülkemizde adını bile duymadığımız bu hareketin, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde yoğun bir faaliyet içerisinde olduğu ve çok sayıda Türk gencinin Hare Krişna hareketine katıldığı, hatta onun propoganda faaliyetlerinde aktif rol aldığı da bilinen bir gerçektir. Mevcut iletişim imkanları gözönüne alındığında, Hare Krişna hareketinin çok kısa bir zaman içinde ülkemiz gençleri arasında da yayılma ve cemaat oluşturma ihtimali hayli fazladır. Ülkemiz ile Türk Cumhuriyetleri arasında son yıllarda ivme kazanmasından büyük memnuniyet duyduğumuz eğitim ve kültürel işbirliği programları da düşünülürse, bu ihtimalin ne kadar güçlü olduğu daha iyi anlaşılabilir.

İşte biz bu yazımızda, şu anda başta Azerbeycan ve Kırgızistan olmak üzere bütün Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde halen yoğun misyonerlik faaliyetlerinde bulunan ve bunda da epeyce başarılı olduğu gözlenen Hare Krişna hareketini Türk okuyucularına tanıtmak istedik.

Ortaya Çıkışı

Hare Krişna hareketi olarak da bilinen Uluslararası Krişna Bilinci Derneği (ISKCON), 1966 yılında New York'ta Hintli sadhu A.C. Bhaktivedanta Swami Praphupada tarafından kurulmuştur.⁵ Hareket,

⁴ Mantra

kurucusu tarafından klasik Krişna bilinci geleneğinin çağdaş bir temsilcisi olan kültürel ve dinî bir hareket olarak tanımlanmıştır.⁶ Mensuplarına göre, hareketin, Batı'daki tarihi oldukça yeni olsa bile onun kökenleri, dünyanın bugüne kadar bildiği en eski ve en gelişmiş medeniyet olan İndus Vadisi medeniyetine kadar iner. Bu medeniyetin en önemli belgeleri Veda kutsal metinleridir. Hare Krişnacılara göre, Vedalara dayanan din, Tek Tanrıya inanan ve Yüce Tanrı Krişna'ya ibadet etmeyi öneren bir dindi. Vedik kültürün uzun yıllar ayakta kalmasını sağlayan en önemli faktör de, onun, her zaman Tanrı bilincine sahip hayat tarzını empoze etmesiydi.⁷

Kendilerini köklü bir geleneğin günümüzdeki devamı olarak gören bu Hindulara göre, yaklaşık 5000 yıl kadar önce kavga ve anarşi dönemi olarak bilinen *Kali-Yuga*'nın başlamasıyla birlikte, toplumlara huzur ve mutluluk veren ilahi kurallar birer birer unutulmuş ve yerlerine materyalist prensipler ikame edilmiştir. İşte böyle materyalist bir dönemde bile, Vedik kültürü bilen pek çok aziz ve mistik, bireysel ve toplumsal hayata mutluluk getirecek kuralları insanlara öğretmek için çaba göstermekten geri kalmamıştır. İnsanlığın *Kali-Yuga*'da bile mutlu olması için gayret eden bu azizlerden biri Sri Caitanya Mahaprabhu (1486-1533)'dur. Swami Parabhupada'nın, Krişna'nın bir avatarası ve Hare Krişnacılık hareketinin gerçek kurucusu olarak gördüğü Sri Caitanya, 15. asrın sonları ve 16. asrın başlarında Krişna kültürünü Hindistan'ın Bengal ve Orissa bölgelerinde yayılması için çaba sarfeden bir azizdir.⁸ Onun görüşleri etrafında teşekkül etmiş olan Krişnacılık akımının genel özellikleri ise şöyle özetlenebilir;

1- Advaita Vedanta'nın *nirguna Brahman* olarak bilinen soyut ve panteist Tanrı anlayışı Vedik kültürün gerçek Tanrı anlayışı değildir. Vedaların gerçek Tanrısı insanlara iyilik etmeyi seven ve her zaman onlara dost olan Krişna'dır. Başka bir deyişle, Tanrı soyut bir kavram veya Prensiptir değil *saguna Brahman*dır. Yani insanî özelliklere sahip yüce bir varlıktır.

Srimad-Bhagavatam olmak üzere onlarca kutsal metni İngilizceye tercüme etmiştir. 1944 yılından itibaren de *Tanrılığa Dönüş* (Back to Godhead) adıyla 15 günlük bir dergi yayınlamaya başlamıştır. Bu dergi günümüzde de en az 30 dilde yayınlanmaya devam etmektedir. Bkz.A. B.Bhaktivedanta, *Sri Isopanişad Discovering Original Person*, s.112-114

⁶ Iskcon, What is that?, <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/what.htm>

⁷ Iskcon, What is that?, <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/what.htm>

⁸ Shrivatsa Goswami, "Sri Caitanya Mahaprabhu: Seeker, Teacher and Embodiment of Divine Love", *Dialogue and Alliance*, vol. 12, No.2. Fall/Winter 1998, s.82-83

Bu varlık, zaman zaman Krişna'nın dışında, Vişnu'nun başka avataraları şeklinde tanımlanması veya onlarla birlikte politeizmi çağrıştırır biçimde resmedilmesine rağmen, Vaishnava geleneğinde veya onun bir kolu olan Krişnacılık akımının Tanrı anlayışı monoteizmdir.

2- Kast, insanlar arasında bir üstünlük nedeni olamaz. Hakiki üstünlük ancak Krişnayı tanımak ve Krişna bilincine sahip olmakla elde edilir. Bununla birlikte, kasta ve bireysel hayatın değişik safhalarına (*asramas*) ait sorumlulukların da mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Çünkü bunlar, bireyi nihai kurtuluşa ulaştırma hususunda yeterli olmasalar bile, zihnini tasfiye etmek suretiyle kişinin ilâhi inayeti almaya hazır hale getirirler. Nihai kurtuluş için Tanrı'ya inanan herkes, tıpkı genç bir kızı sever gibi veya annenin sürekli bebeğini düşünmesi gibi Tanrı'yı sevmeli ve her zaman Tanrı bilincine sahip olmalıdır. Tanrı'ya duyulan derin ve mistik muhabbeti göstermenin yolu, sürekli onun adını zikretmek ve onun çoşkusuyla dansetmektir. Dans ve zikir ayrıca Tanrı bilinci ve dinî heyecanı arttıran vasıtalaradır.

3- Aile hayatı, dinin yaşanmasına bir engel kabul edilmemiş; hatta bir fazilet olarak algılanmış ve teşvik edilmiştir. Nitekim Sri Caitanya'nın kendisi evlenmiştir. E.W.Hopkins'e göre, Krişnacılık akımının bilhassa aşağı ve orta sınıflar arasında yaygınlık kazanmasının en önemli nedeni budur.⁹

Srila Prabhupada, Temmuz-1966 yılında kurduğu Uluslararası Krişna Bilinci Derneğini, yukarıda genel özelliklerini zikrettiğimiz ve yaklaşık 500 yıl kadar önce Sri Caitanya ile başlayan Vaisnava-Krişnacılık geleneğinin bir devamı olarak kabul etmekle beraber, derneğin amaçlarını şu yedi madde halinde belirlemişti:

1-Ruhsal bilgiyi, sistematik biçimde toplumun her kesimine yaymak; hayattaki değerler oransızlığını kontrol edebilmeleri ve dünyada gerçek birliğe ve huzura kavuşabilmeleri için insanlara ruhsal hayat tekniklerini öğretmek.

2- *Bhagavad-gita* ve *Srimad-Bhagavatam*'da anlatıldığı şekliyle Krişna bilincini propoganda etmek.

3- Dernek üyelerini birbirine ve Yüce Varlık Krişna'ya yaklaştırmak. Böylece özelde cemaat içinde genelde ise bütün dünyada her bir ruhun, Krişna'nın bir parçası olduğu bilincini geliştirmek.

⁹ E.W. Hopkins, *The Religions of India*, s.503-504; Shrivatsa Goswami, a.g.m., s.83-84

4- Sri Caitanya Mahaprabhu'nun uyguladığı ve önerdiği biçimde, Tanrı'nın kutsal isimlerini topluca ve devamlı olarak söylenmesini teşvik etmek.

5- Tanrı Krişna'ya adanmış tapınaklar ve eğitim merkezleri açmak.

6- Üyelere basit ve doğal bir hayat tarzı yaşatmak gayesiyle bir araya toplamak.

7- Yukarıda belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesi için kitap, dergi ve broşür yayımlayarak, bunların dağıtımını yapmak.¹⁰

Srila Prapubhapa, 1977 yılındaki ölümüne kadar kurmuş olduğu bu derneğin başkanlığını yürütür. ISKCON, onun on yıllık başkanlığı döneminde yüzden fazla okulu, tapınağı, dergahı (asrama), araştırma enstitüleri ve özel çiftlikleri bulunan dünya çapında bir konfederasyon statüsüne ulaşmıştır. Örneğin o, 1968'de West Virginia'da New Vrindaban'ı¹¹ inşa etmek suretiyle Vedic kültürün her yönüyle yaşanabileceği bir ortam hazırlamıştı. Ayrıca 1972 senesinde Dallas-Teksas'ta açtığı **Gurukula** okuluyla Batıdaki ilk ve orta okul öğrencilerinin Vedic bilgi ile tanışmalarının önünü açmıştır. Bu tarihten sonra onun müridleri, dünyanın değişik bölgelerinde açtıkları **gurukulalar** ile binlerce gencin Vedic kültür ve Hare Krişna hareketiyle tanışmasını sağlamıştır. Yine o, başkanlığı döneminde 30'dan fazla ülkeye seyahat etmiş ve bu ülkelerde hareketin tanınması ve bürolarının açılması yönünde de gayret göstermiştir.

Hareketin ABD'de ve Avrupa'da hızlı gelişiminin nedenleri konusunda, şu iki ana faktörün etkili olduğu iddia edilir. İlk olarak, hareketin benimsemiş olduğu *apokaliptik* ideoloji¹² onun burada gelişiminde etkilidir. Çünkü bu düşünce herşeyden önce, Hıristiyanlığın egemen olduğu bir kültür ortamında yetişen potansiyel müridlerin aşına oldukları bir inançtır. Geleneksel kültürle olan bu benzerlik, onların sözkonusu hareketin telkinlerini benimsemelerini kolaylaştırmıştır. Diğer taraftan, böyle bir

¹⁰ Iskcon, What is that?, <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/goals.htm>

¹¹

meşrulaştırma vasıtası olmuştur. Madem ki mevcut dönem kötülerin egemen olduğu ve çok yakında sona erecek bir devredir. Öyleyse, böyle bir dönemde otoritelerden iyi şeyler beklemek beyhudedir. Üstelik elde edilecek servet ve imkânlar da kısa bir süre sonra ortadan kalkacak ve herkes eşit olacaktır. Nitekim hareket ilk olarak, New York ve San Francisco gibi Amerikan şehirlerinde yaşayan, mevcut otoritelere ve hayat tarzlarına karşı olan "hippi" adını verdiğimiz gençler arasında yayılmıştır. Dahası, müridlerin, içinde yaşadığımız dünyanın çirkinliği ve kötülüğünü daha iyi anlayabilmeleri için Hare Krişna tapınaklarının daha ziyade şehir merkezlerinde açıldığı bilinmektedir. ¹³

Gençlerin harekete niçin ilgi duydukları konusunda ileri sürülen başka bir neden ise, hareket merkezlerinde, düzenli olarak günde üç defa tekrarlanan *kirtan* ve *bhajan* okuma törenleri ile bu törenler esnasında katılımcılara gösterilen yakın ilgidir. Böyle bir davranışın, ailesi ve içinde yaşadığı toplum tarafından dışlanmış ve hippi denilerek sokağa bırakılmış gençler üzerinde çok olumlu etkisinin olduğu iddia edilmiştir. Çünkü Swami Prabhupada ve öğrencileri gençlere, *bhakti yoga* disiplinini uyguladıkları takdirde, hem uyuşturucu ve başka keyif verici maddelerle elde etmeye çalıştıkları geçici mutluluğu daimi olarak elde edeceklerini, hem de Krişnanın inayet ve koruması altına gireceklerini vaadediyordu. Müridlerin bir kısmı da, hareketin kendilerine zaman üstü ve mutlak hakikatleri öğrettiği konusunda ikna edilmişti. ¹⁴

Bunların yanısıra, pek çok kişinin ilk defa farklı bir dinî akımla karşılaşması ve önerilen gizemli yöntemlerin cazibesine kapılmasından başka bireysellik ve pragmatizme karşı duyulan tepki gibi faktörlerin de hareketin gelişmesinde etkili olduğu kabul edilir. ¹⁵

Hareket çok geniş alanlara yayılınca, Srila Prabhupada 1972 yılında kendi başkanlığında 24 kişilik bir yönetim kurulu oluşturarak 1977 yılına kadar hareketi bu şekilde idare etmiştir.

¹³ Gregory Johnson, "The Hare Krishna in San Francisco", *The New Religious Consciousness*, Ed. Charles Y. Glock-R.N. Bellah, University of California Press, (s.31-51), ss.34-36

¹⁴ Gregory Johnson, a.g.m., s.37

¹⁵ Gregory Johnson, a.g.m., s.38

Srila Prabhupada'dan Sonra Hareketin İdaresi

Swami Prabhupada müridleri tarafından ISKCON'un daimi ruhani lideri (siksa-guru) kabul edildiğinden, ölümünden sonra yerine yeni bir başkan atanmamış, hareketin yönetimi bundan böyle önceden oluşturulan Yönetim Kurulu'na havale edilmiştir. Ayrıca dünya yönetim açısından 12 bölgeye ayrılmış, her bir bölgeye yönetim kurulu üyelerinden birisi *bölge sekreteri* (zonal acarya) olarak atanmıştır. Bölge sekreterinin görevi, bölgesindeki Krişna tapınaklarında, hareketin ruhani prensiplerinin tam olarak uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle onlar, bölgelerindeki tapınak veya eğitim merkezlerini sürekli ziyaret ederek denetler ve taraftarları, dinî kuralların tam olarak yaşanması konusunda teşvik ederler.

Tapınakların eğitim programlarının hazırlanması ve bunların işleyişi ise, mahalli lider ve müridlerce gerçekleştirilir. Bundan başka mahalli liderler harekete Swami Prabhupada adına yeni müridler kaydedebilir. Hare Krişna yoluna giren sâlikler önceki kimliklerini tamamen terkederek, büsbütün farklı bir kişiliğe bürünür. Erkek adayların öncelikle saçları kesilir; elbiseleri, parası ve diğer bütün şahsi eşyaları tapınağa bağışlanır. Kendisine kutsal metinlere uygun Sankritçe yeni bir isim verilir. Sâlikin bundan sonraki yeme-içme, barınma ve giyinme gibi her türlü ihtiyacı tapınak yönetimlerince karşılanır. Yine derneğe katılan her adaya portakal sarısı renginde bir elbise verilir. Adaylar, bir nevi üniforma gibi algılanabilecek bu elbiseleri bundan sonraki hayatlarının her safhasında giymek zorundadır. Bunun yanı sıra yeni üyelerin içki, kumar, zina ve et yeme gibi önceki alışkanlıklarını tamamen terketmesi ve yeni hayatında kendine önerilen temrinleri eksiksiz yerine getirmeye özen göstermesi gerekir.¹⁶

Yönetim açısından her bir mahalli yöneticinin, idari faaliyetlerinde bağımsız olduğu iddia edilir ve hareket, özerk yerel teşkilatlardan oluşan bir konfederasyon olarak tanımlanır. Ama mevcut yapılanma gözönüne alındığında, bırakın mutlak özerkliği kısmî bir bağımsızlığın bile olmadığı kolayca anlaşılabilir. Zaten hareketle ilgili günümüzdeki eleştirilerin başında, Srila Prabhupada döneminde mevcut olan bölgesel özerkliğin ve adem-i merkeziyetçi yönetim anlayışının zamanla ortadan kalkması ve yerine tamamen merkeziyetçi, otokratik yeni bir yapının ikame edilmesi gelir.¹⁷

¹⁶ Gregory Johnson, a.g.m., s.39

¹⁷ Iskcon The Structure, http://www.iskcon.org/main/two_hk/iskcon/struct.htm; What Happened to the Hare Krishnas?, <http://www.geocities.com/RainForest/1390/wprab.htm>

Yönetim Kurulunun diğer üyelerinden herbirinin, bütün dünyadaki Hare Krişna merkezleri arasındaki koordinasyonu veya iletişimi temin etme, kurucu-acarya Prabhupada'nın eserlerinin düzenli şekilde basımı ve dağıtımını sağlama gibi özel bir görevi vardır. Onlar da bu özel görev gereği tüm dünyadaki merkezleri dolaşarak vazifelerinin gereğini yerine getirmeye çalışırlar.¹⁸

Yönetim Kurulu yılda en az bir kez Hindistan'ın Mayapur kentinde bir araya gelir. Bu yıllık toplantılarda, hareketle ilgili güncel problemler ve ileriye dönük projeler tartışılır. Hareketin genel amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik yeni faaliyet alanları ve biçimleri belirlenir. Yine bu yıllık toplantılarda, ölen veya ayrılan yönetim kurulu üyelerinin yerine yeni üyeler seçilir.¹⁹

İnanç Esasları

Hare Krişnacılara göre Krişna, en Yüce Kişidir, mutlak ve tam gerçek olan yegane Rab'tır. Brahma, Vişnu ve Şiva gibi Hinduizm'in diğer popüler tanrıları Krişnanın uzantıları ya da biçimleri olarak kabul edilir. Örneğin, Advaita Vedanta'nın *nirguna Brahman*'ı (kişilik özelliği bulunmayan Mutlak Varlık), Krişnanın sıfatlarından yalnızca yüzde 78'ine sahiptir. Bu yüzden Advaita Vedanta'da nihai kurtuluş olarak sunulan Brahman'la birleşerek sonsuzluğa ve gerçek bilgiye kavuşmak, sadece Krişna'da bulunan mutlak zevki kaçırmak anlamına gelir. Bu yüzden Krişnacılar, Mutlak Varlıkla tam birleşme yerine, tıpkı Krişnanın yeryüzünde yaşadığı dönemde, Radha ve diğer *gopilerin* yaptığı gibi, kişisel tanrı Krişna'yla aşkın bir sevgi ve beraberlik yaşamayı tercih ederler. Zira onlar, Krişna'ya ait olayların hikâye edildiği Purana öykülerini tarihsel gerçekler olarak kabul ederler. Krişna'nın insan görünümünde (ama insan olarak değil) 5000 yıl önce Hindistan'daki Vrindaban ormanında yaşadığına inanırlar. Rivayetlere göre, Tanrı Krişna burada yaşayan çoban (*gopi*) ve süt sağan kızlarla birlikte oyunlar oynamış ve dans etmiştir. Krişna bu kızlardan Radha adlı bir kızı sevmiş ve onunla aşk hayatı yaşamıştır. Hare Krişnacılara göre, Radha ile Krişna arasındaki bu ilişki, ideal bir Tanrı-insan ilişkisini sembolize eder. Bu nedenle her müridin arzusu, Radha gibi Tanrı'ya aşık olmak ve onun yoluna herşeyi göze alabilecek bir duruma gelmektir.²⁰

¹⁸ Iskcon The Structure, http://www.iskcon.org/main/two_hk/iskcon/struct.htm

¹⁹ Aynı yer

²⁰ J.Isamu Yamamoto, "Hare Krişna", *Tarikatlar ve Yeni Dinler*, Ed. Ronald Enroth, Levent Kınran, s.85-86

İkincisi, Hare Krişnacılar, hareketin kurucusu Srila Prabhupada'yı da Krişna bilincinin en yüksek seviyesine ulaşmış ruhâni bir önder olarak kabul eder ve onun eserlerine büyük hürmet gösterirler. Tanrıya gösterilen hürmet ve ta'zimin ona da gösterilmesi gerektiğine; çünkü onun, Krişna'nın temsilcisi ve katıksız sevginin dağıtıcısı olduğu kabul edilir.²¹

Müritleri nazarında Prabhupada, herhangi bir tanrının bütün güç ve yetkilerine sahiptir. Bir müridinin "kötü karmalarını" kendi üzerine alma ve onu Tanrı gibi affetme yetkisi ve yeteneği vardır. Böylece o, bir bakıma öğrenci ile Tanrı arasında aracılık rolü üstlenmekte veya Tanrı'nın insanlar arasında yaşayan ve onların sıkıntılarına çözümler sunan bir *avatara* gibi görülmektedir.²² Hatta bu durum, zaman zaman Hare Krişna hareketinin düalist veya politeist tanrı anlayışına sahip bir hareket olarak görülmesine bile yol açmaktadır. Kanaatimizce, Prabhupada'nın tamamen veya kısmen tanrısal niteliklere sahip bir kimse olarak algılanmasının temel nedeni, sözkonusu hareketin daha ziyade Hıristiyanlığın hâkim olduğu bir sosyo-kültürel ortamda gelişmiş olmasıdır. Zira sözkonusu dünyada Hz. İsa konusunda benzeri düşünceler mevcuttur. Başka bir neden olarak, Hindû Vaisnava geleneğinde varolan, Kali-Yuga'nın son dönemlerinde gelmesi beklenen onuncu/onikinci avatara Kalki beklentisinin önemli rol oynadığı söylenebilir. çünkü Srila Prabhupada kendini, tıpkı beş asır önce Sri Caitanya'nın yaptığı gibi, insanlara Krişna sevgisi aşıl原因 bir guru olarak tanımlarken, müridleri onu önceleri tanrı Krişna'nın elçisi; bilâhare Hindû tanrılarından biri olarak tanımlamışlardır. Üstelik ruhsal açıdan onun konumu Brahma ve Şiva'dan daha üstün, ancak Vişnu'nun altındadır. Böylece Srila Prabhupada Vişnu'nun ahir zamanda beklenen avatarıdır.²³

21 Aynı yer

22 Kalki, tıpkı kendisinden önceki diğer avataralar gibi dünyada kötülüğün iyice arttığı bir dönemde yeryüzüne inecektir. Böyle bir an, yönetimin parya veya barbar hükümdarların eline geçtiği, kadın, çocuk ve ineklerin acımasızca katledildiği, servet ve dindarlığın günden güne azaldığı, kadınların sadece cinsel objeler olarak görüldüğü... bir zaman olarak tanımlanır. (Kalki hakkında geniş bilgi için bkz. W.J.Wilkins, a.g.e, s.245-248) Prabhupada'nın yazılarında dünyamızın bugünkü durumu hakkında verilen tanımlar Kalki'nin geliş anıyla ilgili tanımlara çok benzemektedir. Ayrıca o, kendini Kalki olarak tanımlamamış olsa bile, Kalki'nin yapması gerekenleri yapan bir guru olarak görülmektedir. Dolayısıyla müridlerin onu, modern çağın avatarası olarak görmeleri tamamen yersiz ve anlamsız değildir.

23 J.Isamu Yamamoto, "Hare Krişna", s.85

Üçüncüsü, Hare Krişnacılar, Yehova Şahitliği ve çeşitli Adventist kiliselerin tutumuna benzer biçimde, apokaliptik beklenti ve ümitleri olan bir dinî harekettir. Çünkü onlara göre, şu anda içinde yaşamakta olduğumuz *kali-yuga* devresi birçok bakımdan, Hıristiyanlıktaki Armageddon öncesi devreyi çağrıştırır. *Kali-yuga*, kötü güçlerin egemen olduğu anarşi ve kaos dönemidir; Gita'nın ifadesine göre, bu devre sonunda herşey Krişna'ya dönecektir. Onu izleyecek Krita-yuga'da Tanrı Krişna herşeyi aslı üzere yeniden yaratacak ve bu dönem Tanrısal iradenin hâkim olduğu bir adâlet ve huzur çağı olacaktır. Ancak Hıristiyanlıkta bu dönemin binyıl süreceği kabul edilirken, Hindûizm ve Hare Krişnacılıkta evrensel düzen ve ahenk devri farzedilen, *Krita-yuga* (Altın çağ) yaklaşık 5000 yıl devam edecek, onu *Treta* ve *Dvapara* adı verilen yeni dönemler izleyecektir.²⁴

Dördüncüsü, Hare Krişnacılar kendilerini Hindû dinî geleneğinin çağdaş bir kolu olarak görmelerine rağmen, bu geleneğin kutsal literatüründen sadece *Bhagavad-gita* ve *Srimad-Bhagavatam* isimli kutsal kitaplara özel önem verirler. Bu ilginin iki nedeni olabilir; Birincisi, bu kutsal eserler genelde Krişna'yı konu edinen eserlerdir. Ayrıca tasvir edilen tanrı figürü, insanî özellikleri ön planda olan ve insanlarla beraber yaşayan bir Tanrıdır. Dolayısıyla o, sıradan dindârlarca anlaşılması zor olmayan ve kolayca arkadaşlık kurulabilen bir varlıktır. Halbuki, Upanişad ve Aranyakaların potresini çizdiği Brahman sadece selbî yolla kavranabilen, her türlü beşerî nitelikten yoksun soyut bir gerçekliktir. O, sadece brahminlerce tasavvur olunabilir, diğer sınıflara mensup kimselerin onu kavrayabilmeleri mümkün değildir.

İkinci neden ise, sözkonusu bu kutsal metinlerin *smṛiti* (hatırlanan) türü kutsal metinler kategorisinde yer aldıkları için kastlarla ilgili sınırlamaların dışında yer almasıdır. Yani, *sruti* türü kutsal metinlerini sadece *brahminler* yorumlayabildiği, *ksatriya* (askerler ve yöneticiler) ve *vaisya* (tüccar) kastlarına mensup olanlar dinleyebildikleri halde, birinciler herkes tarafından okunup dinlenebilir. Bu da onların Hindû dinine bağlı kimseler arasında diğerlerine nazaran daha fazla tanınmalarına ve rağbet görmelerine neden olmuştur.

Beşincisi, Hare Krişnacılara göre hayatın nihai amacı, Yüce Tanrıyı tanımak ve Onu herşeyden daha fazla sever hale gelmektir. Bu da ancak

²⁴ *Bhagavat-gita*, IX/6-7; Margaret Stutley, *Hinduism The Eternal Law*, New Delhi, 1993, s.44-45

"Tanrı'ya duyulan derin ve sonsuz sevgiden kaynaklanan samimi ve ihlaslı hizmet yolu"²⁵ olarak tercüme edebileceğimiz *bhakti-yoga* ile mümkündür. Dolayısıyla *bhakti-yoga* bütün insanların en temel vazifesidir. *Bhakti-yoga*'da vasıtalar ve sonuç aynıdır. İnsan en yüksek noktaya tırmanmış olsa da, *Bhagavad-gita* ve *Srimad-Bhagavatam* gibi kutsal metinleri dinleme, ezberleme, Tanrı'nın ilahi isimlerini ezgili olarak söyleme gibi dinî sorumluluklarının yanısıra, diğer dünyevî sorumluluklarından azade kalmaz. Sadece insanı bu eylemlere iten faktör değişir; Daha önceden insandaki maddi arzu ve istekler, onu eyleme iten temel faktör iken, nihai kurtuluşa ulaşmış kimse için beşeri eylemlerin bir tek gayesi vardır; o da Tanrı 'yı hoşnut etmektir.²⁶

Altıncısı, Hare Krişnacılar, *Bhagavat-gita*'da yer almasından dolayı reinkarnasyonun varlığını ve gerçekliğini kabul ederler. Onlara göre reinkarnasyon, manevi bir cevher olan ruhun bir bedenden başka bir bedene geçmesi demektir. Ancak o, sonsuz bir doğum-ölüm çarkı değildir. Bireyin bilincinin maddi alemin ötesinde ruhsal bir platforma yükselmesiyle bu doğum-ölüm döngüsü de sona erer.²⁷

Faaliyet ve Uygulamaları

a) Tapınaklarda müridlere ve halka yönelik programlar

Hare Krişnacıların en önemli faaliyet alanı Krişna tapınaklarıdır. Bunlar, Srila Prabhupada'nın belirlediği kurallar çerçevesinde, bütün üyelerin topluca ibadet ettikleri mekanlardır. Tapınaklar aynı zamanda, günlük ibadetlerin dışında üyelere düzenli ruhsal eğitim ve *Bhagavat-gita* derslerinin verildiği, *kirtan*ların (ilâhi) öğretildiği ve gelenlere *prasadam* adı verilen helvaların ikram edildiği yerlerdir. Ayrıca her tapınağın bünyesinde yolcuların, münzevilerin (*sannyasi*), öğrencilerin (*brahmacari* ve *brahmacarini*) ve sıradan misafirlerin kalabilecekleri misafirhaneler de mevcuttur. Az önce de belirtildiği gibi, her bir tapınağın yerel üyeler arasında seçilen mahalli bir lideri, bir muhasibi ve bir emniyet görevlisi vardır. Bundan başka mutfak, bahçe ve yatakhane gibi her bir bölümün de bir sorumlusu bulunmaktadır.²⁸

²⁵ Ramnarayan Vyas, *The Bhagavata Bhakti Kült and Three Acaryas*, Delhi, 1977, s.3

²⁶ Vaishnava Philosophy, http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/the_ultimate_goal_of_life.htm

²⁷ Vaishnava Philosophy, <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/reincarnation.htm>

²⁸ <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/struct.htm>

Tapınakların dışında, yine ISKCON bünyesinde faaliyet gösteren ve *nama-hatta* olarak bilinen propoganda ve tebliğ merkezleri de vardır. Bu merkezlerde ruhban sınıftan olmayan en fazla üç görevli bulunur. Bunların çoğunda düzenli ibadet yoktur. Aslında bunlar, hareketin propogandasını yapmak, ilgi duyanları bilgilendirmek ve harekete girmek isteyenleri de inisiasyon (giriş) törenine hazırlamak amacıyla açılmış olan merkezlerdir. Bunların temel görevlerinden biri de Srila Prabhupada'nın kitaplarını satmak ve dağıtmak suretiyle hem harekete maddi katkı da bulunmak, hem de Krişna bilincinin tüm dünyada yayılmasını sağlamaktır.²⁹

Tapınaklar ve eğitim merkezlerinde üyelere ve müridlere yönelik faaliyetlerin yanısıra, sıradan halka hitap eden programlar da vardır. Düzenlenen toplantılarda ruhban sınıftan müritler, ruhsal felsefe ve özellikleri konusunda dinleyiciler bilgilendirilir ve onların konuyla ilgili soruları cevaplandırılır. Yine Pazar günleri de müridler için programlar hazırlanır. Pazar programlarında üyeler tarafından topluca ilâhiler (*bhajans*) söylenir, Gita'dan bölümler okunur ve görevlilerce okunan beyitler (*slokas*) üzerine açıklamalar yapılır. Pazar programlarının asıl amacı, katılımcılardaki dinî heyecan ve coşkuyu arttırmaktır.³⁰

Yine *Rathayatra Festivali*³¹, *Janmastami* (Krişna'nın doğum günü), *Ramanavami* (Avatara Rama'nın doğum günü) gibi özel günlerde, bilhassa büyük tapınaklarda herkesin katılabildiği büyük eğlence ve sankirtan programlar tertip edilir. Örneğin, geçen yıllarda Kalküta'da organize edilen *Rathayatra Festivali* kutlamalarına 4 milyon civarında kimşenin katıldığı ifade edilmektedir.

b) Okullar ve Araştırma Merkezi

Hare Krişna hareketinin kendine ait *gurukulaları* (ilk ve orta öğrenim seviyesindeki çocuklara ruhsal eğitimin verildiği manastıra benzer okul) ve *Vaishnava Yüksek Eğitim Enstitüsü* vardır. *Gurukula* adıyla anılan okullar, tapınakların aksine, ilk olarak Swami Prabhupada tarafından şehir hayatının

²⁹ Son otuz yıllık dönem içerisinde dünya genelinde 400 milyon kitap dağıtımının yapılmıştır. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Aynı yer

³⁰ <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/means.htm>

³¹ Her yıl Haziran ayının sonları ve Ağustos ayının başlarında, kutlanan bir bayramdır. En önemli özelliği Puri'deki Jagannath tapınağındaki büyük Tanrı heykellerinin alınarak, müridlerin çektiği el arabalarıyla yakındaki bir ırmağa götürülmesi ve orada yıkandıktan sonra yeniden geri getirilmesidir. RathaYatra bayramı yedi gün devam eder. Dharam Vir Singh, Hinduizm, Jaipur, 1991, s.157-158

gürültü ve kirliliğinden uzak, doğal ortamın fazla bõzulmadığı sakin bölgelere inşa edilmişlerdir. Bu okulların amacı, özellikle harekete mensup ailelerin çocuklarını eğitmek ve onları, dünyevi kaygısı olmayan hâlis müridler (pure devotee) haline getirmektir. Çocuklar dört buçuk-beş yaşlarında ailelerinden alınır ve onbeş yaşına kadar bu okullarda eğitim görür. Bu süreç içinde her çocuğun belirli bir *gurusu* vardır; çocuğun manevi gelişimi onun tarafından izlenir. *Gurukul*adaki öğrenciler, her saha saat 4.00'te kalkmak, karşı cinsle hiç ilişki kurmamak, saatlerce *bhajan* ve *kirtan* söylemek, her zaman saçlarını kestirmek, eğlence ve haz veren herşeyden kaçınmak ve az yemek gibi kurallara mutlaka uymak zorundadır.³²

Vaishnava Yüksek Eğitim Enstitüsü ise, Hindistan'da Vrindaban'da Krişna Bilinci öğretilerine ilgi duyan kimselere, kıdemli bir mürid öğretmen rehberliğinde, özellikle Swami Bhaktivedanta tarafından yorumlanan Vedik kutsal metinlerini okuma ve inceleme imkanı sunan merkezlerdir. Bu merkezlerde *Bhagavad-gita*, *Srimad-Bhagavatam*, *Caitanya-carīamṛta* ve *Sri Isopanişad* gibi felsefi nitelikli eserler üzerine kurslar düzenlendiği gibi, *prasadam* ve vejeteryan diyetle uygun yemek hazırlama pratik kursları da açılır.³³

Hare Krişna müridleri bunların dışında, devlete ait resmi okulları ziyaret etmek, fırsat bulduklarında buralarda konferans vermek ve öğrencilerle birlikte *kirtan* söylemek suretiyle kendi propogandalarını yapmaya çalışırlar.³⁴

c) Lokantalar

Hare Krişna teşkilatı, dünyanın dört bir yanında açmış olduğu *Gopal's* veya *Govinda's* vejeteryan lokantaları vasıtasıyla hem hareketin faaliyetleri için gerekli parayı temin etmeyi hem de potansiyel müridleri Vedik kültürün önemli bir özelliği olarak gördükleri vejeteryen diyetle tanıştırmayı ve ona alıştırmayı amaçlar. Bu nedenle restuarantlar, dolaylı propoganda ve tebliğ merkezleri olarak kabul edilebilir.

³² Bu kurallara uymayan öğrencilere çok ağır cezalar verildiği ve bu cezalardan ötürü pek çok öğrencinin sağlığının bozulduğu ve dünyaya küstükleri zikredilir. İnternet sayfalarında bu konuda çok sayıda örnek bulmak mümkündür. Geniş bilgi için bkz. "Violation on Iskcon Children Exposed (Voice)" [http://dir.yahoo.com/opposing Views/](http://dir.yahoo.com/opposing%20Views/)

³³ <http://www.iskcon.org/main/twohk/iskcon/means.htm>

³⁴ Aynı yer

d) Diğer Faaliyetler

Portakal renkli kıyafetleriyle sokaklarda toplu olarak Krişna şarkıları söylemek ve caddelerde Swami Prabhupada'nın kitaplarını satmak (*sankirtan*) Hare Krişna hareketinin en belirgin niteliğidir. Çünkü *sankirtan*, hareketin manevi kurucusu Sri Caitanya Mahaprabhu'nun başlattığı ve Vedalarca *kali-yuga* için önerilen bir ibadet biçimi olarak gördüğü bir faaliyettir. S.Prabhupada'nın eserleri de aşkın bilginin yayılması ve insanları *bhakti-yoga* disiplinine yönelttiğinden, onların dağıtımı veya satışı bütün etkinliklerin özü ve hareketin asıl gayesi olarak kabul edilir.³⁵

Hare Krişnacılar bütün bunların yanı sıra, uluslararası nitelikte düzenledikleri yardım kampanyaları, yoksulluk ve uyuşturucu ile mücadele programları, nükleer silah karşıtı gösteriler gibi daha pek çok etkinliklerle reklamlarını yapmaya ve dünyada seslerini duyurmaya çalışırlar. Günümüzde yüze yakın ülkede teşkilatlarının bulunduğu ve on milyon civarında üye ve sempatizanlarının olduğu gözönüne alınırsa, bütün bu çabalarının boşa gittiği de söylenemez. Onlar, geleneksel Hint düşüncesini Batı düşüncesiyle uzlaştırdıklarını ve bundan dolayı farklı kültür çevrelerinde yaşayan her insana hitap eden bir din oldukları iddiasını taşırlar.

35 Aynı yer